บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบทกรณีพิธีกรรมการทรงเจ้าบ้านม่วงโตน ตำบลแม่ย้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท และศึกษากลไกเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงรูปแบบและวิถีทางในการเรียนรู้ถ่ายทอดตามวิถีชีวิตของชุมชน อันมีผลต่อการยอมรับและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลองค์กรที่ทำหน้าที่ในการศึกษาและพัฒนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา และการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับท้องถิ่นต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอันประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ แนวคิดสังคมประกิตเกี่ยวกับการเรียนรู้และการขัดเกลาทางสังคม การควบคุมทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดการยอมรับและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ การเก็บข้อมูลภาคสนามเก็บที่บ้านม่วงโตน ตำบลแม่ย้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ต จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสังเกตุและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้มีความรู้ด้านพิธีกรรม ผู้อาวุโส และประชาชนในชุมชน โดยผู้วิจัยเองทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ การโยงความสัมพันธ์ของมิติต่างๆ โดยยึดกรอบความคิดแบบองค์รวม (Holistic View)

สรุปสาระสำคัญของการวิจัย

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของชุมชน

การขัดเกลาทางสังคมของชุมชน เป็นกระบวนการขัดเกลาในวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตอยู่ในสังคม การยอมรับระเบียบปฏิบัติตามของสังคมงานอาชีพ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

และความเชื่อ โดยการสอน การบอกเล่า การยกตัวอย่างและการปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้ผู้ทำหน้าที่ในการขัดเกลาหลักคือ สถาบันครอบครัว โดยมีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทั้งนี้ด้วยรูปแบบของครอบครัวในชุมชนเป็นแบบครอบครัวขยาย การยอมรับเชื่อฟังพ่อแม่ปู่ย่าตายายมีอยู่สูง สถาบันรองที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมให้แก่ชุมชนคือ วัด วัดในชุมชนชนบทจะมีความใกล้ชิดกันกับชุมชนอยู่สูง บทบาทของพระสงฆ์และการยอมรับในบทบาทของพระมีมากซึ่งพระสงฆ์จะทำหน้าที่ในการขัดเกลาเกี่ยวกับคุณค่าความดีการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนา โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมให้แก่ชุมชน โดยการขัดเกลาทั้งทางตรงและทางอ้อม กลุ่มเพื่อนบ้าน เป็นความสำคัญอย่างหนึ่งของการขัดเกลาทางสังคมของชุมชน กล่าวคือในชุมชนชนบทนั้น ความใกล้ชิดทางความสัมพันธ์ทางสังคมนั้นมีอยู่สูง จากความใกล้ชิดสัมพันธ์จะมีการบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ กฎกติกาต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน และมีการลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชน ระบบการเมืองการปกครอง เป็นหน่วยงานที่ขัดเกลาเกี่ยวกับการยอมรับในอำนาจ และการอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างสังคมภายนอกและสังคมภายใน โดยผ่านเครื่องมือของกฎหมายและองค์กรของรัฐ สื่อมวลชน มีบทบาทและอิทธิพลอย่างสูงในการขัดเกลาทางสังคมในชุมชนชนบทในปัจจุบันก่อให้เกิดค่านิยมและการคล้อยตามข้อมูลข่าวสารอันจะนำไปสู่การปฏิบัติ

ในส่วนของกระบวนการขัดเกลาว่า ใครทำหน้าที่ในการขัดเกลาด้านใด เนื้อหาอะไรให้แก่ใคร โดยวิธีการอย่างไรนั้น ในชุมชนชนบทมักจะเป็นลักษณะของการประสานร่วมกันระหว่างสถาบันต่างๆ อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งจะต่างกันตรงความลึกซึ้งในเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการขัดเกลาที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

✓ **การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ**

ในวิถีชีวิตของคนชนบท ศาสนาเป็นระบบความเชื่อ การปฏิบัติและการกราบไหว้บูชาที่สมาชิกของสังคมยอมรับว่า ศักดิ์สิทธิ์ ขณะเดียวกันในหลักคำสอนทางศาสนาที่ปรากฏนั้น มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้ในชุมชนมีความเชื่อทางศาสนาในลักษณะพุทธศาสนาระดับชาวบ้าน และมีความเชื่อที่ฝังแน่นเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติและวิญญาณนิยม โดยจะปรากฏในรูปแบบของการปฏิบัติในวิถีชีวิตและวิถีของชุมชน เช่น การเคารพบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ ความ

เชื่อเรื่องวิญญาณที่สิงตามที่ต่างๆ โดยเชื่อว่า วิญญาณต่างๆ นั้น มีอำนาจในการให้คุณหรือโทษให้แก่คนได้ หากต้องการคุณประโยชน์จากวิญญาณหรืออำนาจจะมีการบูชาเช่นสรวง หรือ หากเป็นอันตรายก็หาหนทางในการป้องกันแก้ไข ซึ่งจากความเชื่อและวิถีปฏิบัติดังกล่าวก่อให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน และมีการสืบทอดปฏิบัติจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งทั้งในส่วนของเนื้อหา แบบแผน และแนวคิดที่ซ่อนเร้น ด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และพิธีกรรมต่างๆ นั้นมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนแตกต่างกัน ระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้พิธีกรรมบางอย่าง สูญหายไปจากชุมชนเพราะบทบาทของพิธีกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปในขณะที่บางพิธีกรรมยังคงอยู่ ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้เป็นลักษณะผสมผสานระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผี และมีการแสดงออกในรูปของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ต่าง ๆ และวิธีปฏิบัติซึ่งเป็นทั้งระดับบุคคลเครือญาติและชุมชน ดังเช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับผี ซึ่งเป็นลักษณะของการเซ่นสรวงบูชาเพื่อลดโทษให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคม และปรากฏในรูปของพิธีกรรมการเลี้ยงผีร้าย การไหว้ผีดี เช่น ผีปู่ย่า ผีหมู่บ้าน ผีเจ้าที่ และผีเสื้อวัด ซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ โดยมีกลุ่มบุคคลต่างๆ เข้ามามีบทบาทร่วมกัน บรรยากาศของการประกอบพิธีกรรมคือ ความขลังความศักดิ์สิทธิ์หากแต่มีความหมายซ่อนเร้นถึงการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของผู้คนที่ต้องให้ความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของบุคคลอื่น การยอมรับอำนาจในการปกครองร่วมกัน เป็นการจัดระเบียบความประพฤติจริยธรรม การปกครองเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมอย่างเป็นสุข

หรือพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นรากฐานความเชื่อในเรื่องผลของอำนาจบุญกรรมที่มีผลต่อการกระทำของบุคคลให้กระทำในสิ่งที่ชุมชนกำหนดคุณค่าว่าเป็นความดีต่างๆ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการสูมาขันธ์แก้วทั้งสาม การทำบุญผังธรรมต่างๆ เช่น เดียวกับพิธีกรรมที่มีลักษณะผสมร่วมทั้งพุทธ พราหมณ์และผี ซึ่งเชื่อในรูปอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้า ในรูปของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นสื่อผ่านอำนาจดังกล่าวเพื่อทำหน้าที่ติดต่อวิญญาณต่างๆ ในการทำบุญกุศลต่างๆ อันเป็นกระบวนความเชื่อทางศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิความเชื่อของชุมชน เพื่อความพยายามในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน อันเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติโดยใช้บทบาทของอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในการตอกย้ำความเชื่อ และมีระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการขัดเกลาให้เกิดการปฏิบัติตามความเชื่อ เช่น วัตถุที่ใช้ในพิธีกรรม ช่วงเวลา และขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งในสัญลักษณ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ต่างๆ เหล่านี้จะมีความหมายแอบแฝงอยู่ อาทิ ช่วงระยะเวลาเช้าแสดงถึงความเจริญงอกงาม เป็นมงคล สถานที่หมายถึง การจัดแบ่งอาณาเขตและการให้ความเคารพไม่ล่วงระเมิด ดอกไม้คือความงดงามเจริญวัฒนา เทียนคือความผาลุกและพลังแห่งความดีงาม เส้นด้านหมายถึงความผูกพันเป็นอันเดียวกัน น้ำส้มบ่อยคือการชำระล้างมลทินสิ่งไม่ดีต่างๆ อาหารคาวคือการเซ่นสังเวยด้วยชีวิต อาหารหวานคือการไม่เบียดเบียนชีวิต สีแดงคือชีวิต สีขาวคือการไร้ชีวิต

ในการชัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อนั้น บรรยากาศในการชัดเกลามีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นการตอกย้ำความเชื่อภายใต้เงื่อนไขของความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของเวลา สถานที่ และโอกาส เช่นเดียวกับบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมซึ่งมีผลต่อบุคคลและมีผลต่อการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมนั้น เช่น ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้อำนวยพิธีกรรม และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ทั้งนี้ในพิธีกรรมต่างๆ ได้จัดสถานภาพและบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม โดยการสร้างบรรทัดฐานของการปฏิบัติในรูปของจารีตประเพณีต่างๆ ซึ่งจารีตต่างๆ เหล่านั้นต้องชอบด้วยกฎหมายและกฎศีลธรรมเพื่อให้เกิดความสงบสุขจากการปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันในชุมชน

สาระของการชัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยพิธีกรรม พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเป็นความพยายามสื่อผ่านแนวคิด แนวปฏิบัติต่าง ๆ ของชุมชน โดยมีเจ้าพิธี ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีและบทบาทของสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนทำหน้าที่ในการชัดเกลาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับจากชุมชนโดยมีแนวคิดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวความเชื่อ แนวปฏิบัติเดิมของชุมชน ซึ่งในบทบาทของพิธีกรรมในการชัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อนั้น มีการปรับเปลี่ยนสั่งสมสืบทอด ตามสภาวะการณ์ของสังคม ทำให้บางพิธีกรรมสูญหายและดำรงอยู่ตามแต่บทบาทหน้าที่นั้น ๆ ทั้งนี้เนื้อหาของการชัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมนั้นมี 3 ประเด็นคือ

การชัดเกลาทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่นตามสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกัน จากความเชื่อที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มีปัญญา เหตุผลและคุณธรรม จึงเป็นที่รวมแห่งคุณค่าต่างๆ อำนาจแห่งความคิดและการกระทำของมนุษย์นำมาทั้งความสร้างสรรและหายนะ อีกทั้งการที่มนุษย์ประกอบด้วยกายและจิต ฉะนั้นการที่จะเป็นมนุษย์ที่ดีนั้นจะต้องกระทำในสิ่งที่ดี ละเว้นความชั่วมีความละอายและรับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผิดชอบครองตนอย่างเหมาะสมกับบทบาทและสถานภาพนั้น และการกระทำต่างๆ หรือเหตุแห่งความแตกต่างระหว่างบุคคลคืออำนาจของผลแห่งบุญกรรม ทั้งจากอดีตและปัจจุบัน ดังนั้นในการปฏิบัติของบุคคลจำต้องคำนึงถึงการกระทำกรรมดี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นรู้จักเกื้อกูล กตัญญู ให้อภัย ทั้งนี้การขัดเกลาในความเชื่อนี้อาจจะกระทำโดยการบอกเล่าของเจ้าทรงหรือการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่มาหาเจ้าทรงที่มีทั้งเหตุแห่ง กาย จิตใจและเศรษฐกิจต่างๆ ฯลฯ

การขัดเกลาทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นการปลูกฝังให้มนุษย์เกิดความตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ ยอมรับในปรากฏการณ์ของธรรมชาติไม่ล่วงละเมิดทำร้ายทำลายธรรมชาติ โดยให้ความยอมรับเช่นธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีชีวิตเช่นมนุษย์และปฏิบัติต่อธรรมชาติเช่นปฏิบัติต่อมนุษย์โดยการให้ความเคารพ ยำเกรง ความวางใจในฐานะมิตรไม่กระทำการลบหลู่ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อเรื่องข้อห้ามต่างๆ หรือ ขีดเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ต่อธรรมชาติเช่น การปฏิบัติต่อแหล่งน้ำ ไม่บิดทางเดินของน้ำ ถมทำลายแหล่งน้ำ การปฏิบัติต่อพื้นดิน การไม่ขยายเขตที่ดิน การบิดกั้นเส้นทางเดินเท้าต่างๆ ซึ่งห้ามผ่าฝืนเชื่อว่า ผู้ที่ปฏิบัติมักจะได้รับเหตุเดือดร้อนต่างๆ และขณะเดียวกันการไม่ทำลายสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในชุมชนด้วย การจะบ้องกันเหตุร้ายที่เกิดจากขีดนั้น หากมีความจำเป็นต้องกระทำต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากคนในชุมชน และมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมบ้องกันขีด ซึ่งเป็นการประกาศให้ทราบถึงการปฏิบัติที่ได้รับการตกลงร่วมกันของกลุ่ม

การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อที่ผสานผสมแนวคิดระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผี จากความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด อำนาจแห่งจิตวิญญาณ และผลจากบาปบุญ โชคลางต่างๆ เกิดการปลูกฝังความเชื่อในเรื่องของระบบความสัมพันธ์ต่างๆ ทางสังคม การยอมรับอำนาจที่สูงกว่า ยอมรับเหตุแห่งความไม่เท่าเทียมของบุคคล ความผูกพัน สามัคคี กตัญญู การยอมรับในศักดิ์ศรีระหว่างกันโดยไม่ล่วงละเมิด ทั้งนี้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ขัดเกลาแนวคิดเหล่านี้แก่ชุมชน ด้วยวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข โดยสอดคล้องกับระบบความสัมพันธ์โดยรอบอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพเสถียรภาพของสังคม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กลไกที่มีผลต่อการขัดเกลาทางสังคมเกี่ยวกับพิธีกรรมเป็นเครื่องมือของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรม

ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมนั้น มีกลไกและเงื่อนไขสำคัญ 6 ประการคือ

1. กระบวนการทางศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ซึ่งหมายถึงโลกทัศน์ต่างๆ ของบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามสถานภาพและบทบาทภายใต้บริบทสถาน บรรทัดฐาน ค่านิยมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดระบบความสัมพันธ์ของสิ่งรอบกายและพฤติกรรมของบุคคล ดังเช่นระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เชื่อว่าจะต้องปฏิบัติให้เหมาะสมแก่สถานภาพและบทบาท หากปฏิบัติไม่เหมาะสมจะเกิดเป็นบาปกรรม หรือที่ตรหานินทาและความเสื่อมแก่บุคคลที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องนั้น เช่น การปฏิบัติระหว่างบุคคลต่างๆ ในครอบครัว การปฏิบัติต่อบุคคลในชุมชนทั้งผู้ที่สูงสถานภาพกว่าและผู้ที่ด้อยสถานภาพกว่า อันเป็นการตระหนักต่อการอยู่รวมกันของผู้คนในชุมชน ในระบบความสัมพันธ์เกี่ยวกับมนุษย์กับธรรมชาติซึ่งเป็นการให้ความเคารพยำเกรง การไม่ล่วงละเมิดการตระหนักในคุณค่าของสรรพสิ่งรอบกายที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ พื้นดิน หรือพืชพันธ์ที่ใช้ในการบริโภคเพื่อยังชีพ เช่น ข้าว และในระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์และจิตวิญญาณของสิ่งต่างๆ ที่สามารถให้คุณและให้โทษได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ เช่น เตาไฟ ซึ่งเชื่อว่ามีผีปู่ตำย่าตำสถิตย์อยู่ ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในครัวเรือนนั้น หรือการเชื่อในผีประจำตระกูลเช่น ผีปู่ย่าหรือผีมด ที่ทำหน้าที่คุ้มครองลูกหลานในตระกูลและคอยดูแลพฤติกรรมทางเพศของลูกหลานหญิงในครอบครัว ซึ่งจากสาระของการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อทั้งหมดได้รับการสื่อผ่านโดยพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งพิธีกรรมเหล่านั้นดำเนินไปภายใต้กลไกของศีลธรรม ความเชื่อ ค่านิยม จารีต และกอบประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ของบุคคลและกลุ่ม ทั้งที่กระบวนการทางศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน เป็นเงื่อนไขสำคัญของการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรม

2. วิธีการถ่ายทอด กลไกของการถ่ายทอดนั้นเป็นความพยายามชักจูงขัดเกลาให้เกิดความคล้อยตามและความเชื่อซึ่งจะกระทำโดย การใช้ภาษาในการบอกเล่า การสอนจากการเล่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เรื่องลมมุติ นิทาน ตำนานและประวัติที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเชื่อว่าเกิดจากอำนาจของการทรงเจ้า นอกจากนั้นในวิถีชีวิตของชุมชนการอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิดข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนจะมีการเล่าสู่กันในสถานที่และโอกาสต่างกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อคิดเห็นและสรุปร่วมกัน อีกทั้งพิธีกรรมการทรงเจ้านั้นมีลักษณะของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับโลกแห่งความเชื่อ ในลักษณะที่บุคคลสามารถสัมผัสโต้ตอบในลักษณะที่เป็นรูปธรรมได้ ทำให้บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมได้รับการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อในลักษณะที่หลากหลายทั้งจากการทำให้ดู ชู้ให้กลัว ความอยากรู้อยากเห็น จึงทำให้เข้ามาสัมผัสกับพิธีกรรมและเกิดการเรียนรู้ขัดเกลาจากพิธีกรรมนั้น

ทั้งนี้วิธีการถ่ายทอดเป็นความพยายามในการสื่อเรื่องราวด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะอย่างมีเสถียรภาพและสงบสุข โดยการสื่อผ่านระบบความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อเป็นกุศโลยายให้เป็นผู้คนเกิดการยอมรับและประพฤติปฏิบัติตาม ซึ่งวิธีการถ่ายทอดนั้นเป็นสิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการด้วยวิธีการที่หลากหลาย

3. ระบบสัญลักษณ์ พิธีกรรมเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความเชื่อของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกสร้างอย่างมีเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และมีบทบาทต่อแบบแผนวิถีชีวิตของผู้คนในด้านต่าง ๆ โดยมีการแสดงออกในรูปของระบบสัญลักษณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับภาวะการณ์ทางความเชื่อและระบบสัญลักษณ์นั้น หมายถึง สถานที่ เวลา วัตถุต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สี และขั้นตอนกิจกรรม ฯลฯ การนำเอาระบบสัญลักษณ์มาใช้ประกอบพิธีกรรมนั้นเป็นการสร้างความรู้สึกศรัทธา เป็นการตอกย้ำความเชื่อให้เกิดแก่บุคคล ทั้งนี้ในระบบสัญลักษณ์นั้นจะมีความหมายแฝงเร้นให้เกิดการคิดคำนึง และระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในพิธีกรรมนั้นมีความหมายต่อสมาชิกของกลุ่มสังคมนั้น ๆ โดยสะท้อนให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ของบุคคลและกลุ่มทั้งยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เกิดการรวมตัวของบุคคลในกลุ่มความเชื่อ เช่นเดียวกันเหตุดังกล่าว ระบบสัญลักษณ์จึงถูกใช้เป็นกลไกสำคัญของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรม เพื่อให้บุคคลเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายของการขัดเกลานั้น ๆ

4. สถานการณ์และโอกาส เป็นลักษณะของการสร้างความรู้สึกถึงพลังอำนาจของความศักดิ์สิทธิ์หรือความขลัง เพื่อให้บุคคลเกิดการยอมรับและเป็นการตอกย้ำถึงความเชื่อ ให้ฝังแน่นยิ่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ขึ้น สถานการณ์และโอกาส จึงมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์และสาระของการขัดเกลาทั้งด้าน ช่วงเวลา สถานที่ บุคคล และเหตุปัจจัยอื่นๆ ซึ่งในแต่ละพิธีกรรม สถานการณ์และโอกาสถูกนำมาใช้เป็นกลไกเงื่อนไข ในการสร้างความเชื่อ ทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรม อันมีผลต่อการยอมรับและปฏิบัติของบุคคล ขณะเดียวกันสถานการณ์และโอกาสยังมีความสอดคล้องกับบทบาทของพิธีกรรมว่า ดำรงหน้าที่เช่นไร และหากบทบาทของพิธีกรรมนั้น ๆ มีความสอดคล้องต่อสภาวะความต้องการของบุคคล ก็จะส่งผลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ โดยผ่านพิธีกรรมนั้น ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

5. บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในที่นี้หมายถึง ผู้ประกอบพิธี ผู้อำนวยพิธี และผู้ร่วมพิธี ซึ่งต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน และมีผลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ เพราะการดำรงบทบาทสถานภาพ และการปฏิบัติตนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ย่อมมีผลต่อการเกิดความรู้สึกศรัทธา เชื่อถือ การยอมรับเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ทั้งนี้ในแต่ละพิธีกรรมบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมจะแตกต่างกัน ตามเงื่อนไขปัจจัยที่เป็นเครื่องกำหนดบทบาทของบุคคลในพิธีกรรม ซึ่งหากผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบด้านลบต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังด้านความเชื่อ แต่หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาท สถานภาพและกฎระเบียบที่กำหนด ย่อมได้รับความชื่นชม ศรัทธา และทำให้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อบรรลุผลตามคาดหวัง

6. การควบคุมทางสังคม จากความต้องการที่หลากหลาย และการแสวงหาแนวทางเพื่อบรรลุความต้องการเหล่านั้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อบุคคลหรือสิ่งอื่นในสังคมจึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อวางรูปแบบของพฤติกรรมและกระบวนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม โดยมีบทัลสถาน ค่านิยม จารีต ขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎหมายเป็นกลไกของการควบคุม ในการควบคุมทางสังคมเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อนั้น จากเหตุที่ความเชื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของบุคคลเข้ากับกลุ่ม และการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อเป็นการรวมพลังกลุ่มให้เป็นปึกแผ่น เพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมทางสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสถียรภาพและคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความตระหนักถึงสิทธิ สถานภาพ บทบาท และความรับผิดชอบที่เหมาะสมถูกต้อง ฉะนั้นระบบควบคุมทางสังคมจึงเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่ง ในการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อให้แก่บุคคล เพื่อให้บุคคลปฏิบัติในสิ่งที่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สังคมคาดหวังต่อสถานภาพและบทบาทนั้น ๆ ทั้งนี้มีการสร้างความจูงใจในการปฏิบัติของบุคคลโดยการให้รางวัลและการลงโทษ

การอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท และศึกษากลไกและเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ โดยผ่านพิธีกรรมซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า

พิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมีความสอดคล้องกับรากฐานความเชื่อของชุมชน ซึ่งมีการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และเป็นลักษณะการแสดงออกที่มีการผสมผสานระบบความเชื่อเกี่ยวกับผี พุทธ และพราหมณ์ ให้ปรากฏในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ อำนาจแฝงเร้นต่าง ๆ ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของการตอกย้ำระบบความเชื่อโดยมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลในชุมชน ซึ่งบุคคลที่มีการแสดงพฤติกรรมตามกลุ่มความเชื่อนั้น ๆ ก็สืบเนื่องจากการคิด ประสบการณ์ ที่ได้รับการสั่งสม ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ รอตเตอร์ (Rotter, 1966 : 2) ซึ่งกล่าวว่าความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อของบุคคลเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคม

พิธีกรรมต่างๆ ที่ยึดถือปฏิบัติในชุมชนได้รับการกล่าวอ้างถึงความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสวงหาแนวทางและคำตอบในสิ่งที่สงสัย และถูกนำมาใช้เป็นกุศโลบายในการขัดเกลาให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามความต้องการของกลุ่ม และตามครรลองของสังคม ในแต่ละพิธีกรรมนั้นมีแนวคิดและจุดมุ่งมาหายที่แตกต่างกัน ดังเช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับผี พิธีกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา และพิธีกรรมผสมระหว่างผี พุทธ พราหมณ์ ทั้งนี้แต่ละพิธีกรรมยังมีหน้าที่สำคัญในการยึดเหนี่ยวสร้างพลังใจให้แก่บุคคลและกลุ่มคณะในการต่อสู้เพื่อดำรงอยู่ ซึ่งปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของฉลาดชาย รมิตานนท์ (2530, หน้า 1-12) ซึ่งกล่าวว่า ความเชื่อ ความคิด ของมนุษย์ ก่อให้เกิดพิธีกรรมและความเชื่อก็ทำหน้าที่ให้คำอธิบาย ความสงสัย สร้างพลังใจ สนับสนุนสถาบันและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้หล่อหลอมเป็นเอกภาพ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมนั้น เป็นกระบวนการขัดเกลาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของชุมชนจากครอบครัว เพื่อนบ้าน โรงเรียน วัด และสื่อมวลชน ซึ่งเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีความประสงค์เพื่อให้เกิดความเชื่อและการยอมรับปฏิบัติตามความเชื่อนั้นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม และความสุขในการดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งในการถ่ายทอดนั้นจะเป็นการถ่ายทอดเกี่ยวกับเนื้อหาลักษณะของความเชื่อ แนวปฏิบัติในความเชื่อ และผลของการยอมรับในความเชื่อ วิธีการของการขัดเกลานั้น กระทำโดยการสอน การบอกเล่า โดยการยกตัวอย่าง นิทาน ตำนานและเรื่องเล่าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือยกตัวอย่างจริงที่ปรากฏในชุมชนหรือภายนอกชุมชน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างนั้นอาจจะปฏิบัติจากวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ในชุมชน หรือ การปฏิบัติในการเข้าร่วมพิธีกรรม ให้ลูกหลานได้เห็น ได้สัมผัสและทดลองปฏิบัติตาม เกิดการเรียนรู้จากการได้รับการสอน การบอกเล่าพร้อมกับการปฏิบัติจนกระทั่งเกิดความเคยชินและเรียนรู้ถึงคุณค่า แบบแผนการปฏิบัติของกลุ่ม เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติตามอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนัตรา สุภาพ (2522, หน้า 42 - 80) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ทำให้มนุษย์ในสังคมได้เรียนรู้คุณค่ากฎเกณฑ์แบบแผนของกลุ่มเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยมีการขัดเกลาจาก ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน อาชีพ ศาสนา และสื่อมวลชน ทั้งนี้กระบวนการขัดเกลาจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมนั้น เป็นกระบวนการขัดเกลาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของชุมชนจาก ครอบครัว เพื่อนบ้าน โรงเรียน วัด และสื่อมวลชน ซึ่งเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีความประสงค์เพื่อให้เกิดความเชื่อ และการยอมรับปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม และความสุขในการดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งในการถ่ายทอดนั้นจะเป็นการถ่ายทอดเกี่ยวกับเนื้อหาลักษณะของความเชื่อ แนวปฏิบัติในความเชื่อและผลของการยอมรับในความเชื่อ วิธีการของการขัดเกลานั้น กระทำโดยการสอน การบอกเล่า โดยการยกตัวอย่าง นิทาน ตำนานและเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือยกตัวอย่างจริงที่ปรากฏในชุมชนหรือภายนอกชุมชน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างนั้น อาจจะปฏิบัติจากวิถี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชีวิตที่ดำเนินอยู่ในชุมชน หรือการปฏิบัติในการเข้าร่วมพิธีกรรม ให้ลูกหลานได้เห็น ได้สัมผัสและทดลองปฏิบัติตาม เกิดการเรียนรู้จากการได้รับการสอน การบอกเล่าพร้อมกับการปฏิบัติจนกระทั่งเกิดความเคยชินและเรียนรู้ถึงคุณค่า แบบแผนการปฏิบัติของกลุ่ม เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติตามอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา สุภาพ (2522, หน้า 42-80) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ทำให้มนุษย์ในสังคมได้เรียนรู้คุณค่ากฎเกณฑ์ แบบแผนของกลุ่ม เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยมีการขัดเกลาจากครอบครัว เพื่อน โรงเรียน อาชีพ ศาสนาและสื่อมวลชน ทั้งนี้กระบวนการขัดเกลาจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

จากการศึกษาถึงการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมการทรงเจ้านั้น เมื่อคนในชุมชนได้รับการขัดเกลาเกี่ยวกับคุณค่า กฎเกณฑ์ วิธีปฏิบัติตามแบบแผนของกลุ่มความเชื่อ บุคคลจะสามารถถ่ายทอดต่อให้แก่กลุ่มอื่น หรือคนรุ่นต่อไป เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนของกลุ่มความเชื่อนั้น หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มความเชื่อมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องจะมีการบอกกล่าวเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เหมาะสมหากยังคงมีความประพฤติที่ฝ่าฝืนกฎแบบแผน ทั้งที่มีความรู้เกี่ยวกับแบบแผน จะได้รับการลงโทษจากชุมชน โดยการนินทาหรือการปฏิเสธที่จะให้การร่วมกิจกรรม ดังเช่น พฤติกรรมของผู้คนในชุมชนที่ไม่เหมาะสม ด้วยไม่ปฏิบัติตามค่านิยม จารีต วิถีปฏิบัติของกลุ่มหรือกระทำล่วงละเมิดข้อห้าม (ขืด) ของชุมชนหรือแม้กระทั่งการละเลยไม่ร่วมพิธีกรรมของกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับการกล่าวของ ไฉไลฤดี (2529, หน้า3) ซึ่งกล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นการควบคุมทางสังคมเพราะบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดไว้จากสมาชิกรุ่นเก่า และเป็นความเห็นพ้องกันในระหว่างสมาชิก และการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นสมาชิกรุ่นเก่าจะควบคุมสมาชิกรุ่นใหม่จนได้รับการยอมรับ และเมื่อเข้าสู่การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างจะมีสิทธิ์ควบคุมพฤติกรรมระหว่างกัน

วิถีชีวิตของคนในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ความใกล้ชิดกันของความเป็นอยู่และสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ความเอื้ออาทรเกื้อกูลช่วยเหลือสนับสนุนระหว่างกันมีสูง และโดยความผูกพันส่วนมากจะเกี่ยวดองกันทางเครือญาติ เมื่อเกิดภาวะการณ์ใดหนึ่งขึ้นภายในครอบครัว หรือชุมชน จะได้รับความสนใจจากคนอื่นในชุมชน เกิดการเล่าขานสืบต่อกันซึ่งหากเป็นเรื่องราวที่ดีจะได้รับการยกย่องสรรเสริญเห็นควรจะเป็นแบบอย่างของการประพฤติ หากเป็นเรื่องราวที่ไม่สอดคล้องกับแนววิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชน หากปฏิบัติก็จะได้รับการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ติฉินนินทาและในการควบคุมทางสังคมของการดำเนินชีวิตของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนในสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกันนั้น มีข้อความปฏิบัติและข้อห้ามในการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเหมาะสม เพื่อการรักษาสถานภาพบทบาทของตนในชุมชนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Morgan (อ้างใน สุชา จันทร์เอม, 2534. หน้า 49) ซึ่งกล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่ 2 ประการ คือ ความต้องการการผูกพันกับผู้อื่น และความต้องการทางสถานภาพซึ่งเป็นความต้องการที่หลากหลายและจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและควบคุมอย่างเหมาะสม

การควบคุมทางสังคมทางด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และกฎหมายของชุมชนมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของกลุ่มความเชื่อนั้น และมีผลต่อแนวคิดพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อของผู้คนในชุมชน และมีบทลงโทษผู้ปฏิบัติผ่าฝืนในหลายลักษณะ ระบบการนินทา ซึ่งเป็นการควบคุมอย่างไม่เป็นทางการและกฎเกณฑ์ทางคีลธรรม หรือข้อห้ามซึ่งหากผ่าฝืนจะเกิดความรู้สึกร่วมต่อต้านอย่างรุนแรงเพราะมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมที่ยึดถือสืบทอดกันมา และส่วนการควบคุมโดยกฎหมายซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมที่เป็นทางการของการอยู่ร่วมในสังคมของบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขยิ่งขึ้น จากบ่รากฏการณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Morgan (อ้างใน สุชา จันทร์เอม, 2534, หน้า 49) ซึ่งกล่าวว่า ทุกสังคมจะต้องมีการควบคุมทางสังคมที่เปรียบเสมือนประเพณีหรือวิถีชีวิต เพื่อให้บุคคลปฏิบัติอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ หรือโลกทัศน์ของชุมชน

เกี่ยวกับความเชื่อของชุมชน พบว่า พื้นฐานของความเชื่อนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เกิดความเคารพในระบบความสัมพันธ์ระหว่างกันและการปฏิบัติเพื่อแสดงออกถึงความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเพราะความเคารพในคุณค่าของธรรมชาติรอบตัวทำให้เกิดความเชื่อว่า ทุกสิ่งในธรรมชาตินั้นมีสิ่งรักษาเสมือนหนึ่งมีชีวิต และปฏิบัติตามธรรมชาติประหนึ่งว่าปฏิบัติต่อมนุษย์ มีการกำหนดสัญลักษณ์ความหมายเพื่อแทนธรรมชาติเหล่านั้น เช่น เจ้าแม่คงคา เจ้าป่าเจ้าเขา แม่ธรณี แม่โพสพ ฯลฯ และมีการแสดงออกถึงความเคารพยอมรับในธรรมชาติเหล่านั้นในรูปของพิธีกรรมต่างๆ และข้อห้ามในการปฏิบัติ (ขิด) ซึ่งหากจะกระทำสิ่งใดที่เป็นการทำลายธรรมชาตินั้นจะต้องมีการประกอบพิธีกรรมอันเป็นการยินยอม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ร่วมกันของกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ด้วยความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติในการที่จะให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ การเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด บุญบาปต่างๆ ทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องของความคิดคำนึงในคุณค่าที่ก่อเกิดความเชื่อ โดยมีพิธีกรรมการทรงเจ้าเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในลักษณะรูปธรรม ให้ปรากฏเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างอำนาจเหนือธรรมชาติหรือโลกแห่งอุดมคติกับโลกแห่งความเป็นจริง และให้เป็นกุศโลบายหนึ่งในการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อแก่คนในชุมชน เพื่อเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้ที่มีความเชื่อเดียวกัน และประโยชน์ร่วมกันระหว่างสังคมภายในและภายนอก โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ให้เกิดความสอดคล้องดังเช่น ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในระบบความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในเรื่องการทรงเจ้า และรากฐานความเชื่อเดิมของชุมชน ที่ได้รับการสั่งสมยอมรับปฏิบัติสืบทอดในวิถีทางและแนวการดำเนินชีวิตของชุมชน และมีการขัดเกลาในเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆ และถ่ายทอดขัดเกลาสู่คนรุ่นต่อไปทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนของ กาญจนา แก้วเทพ (2533, หน้า 7) ซึ่งกล่าวถึงวัฒนธรรมชุมชนว่า เป็นความพยายามในการเชื่อมโยงจัดระบบโครงสร้างทางวัฒนธรรมในวิถีทางของชุมชนซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีการสั่งสมแนวคิดและถ่ายทอดสู่ยังคนรุ่นต่อไปด้วยรูปแบบของการประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาถึงการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ โดยผ่านพิธีกรรมของชุมชนนั้น พบว่า พิธีกรรมการทรงเจ้าได้ขัดเกลาความเชื่อในหลายลักษณะทั้งเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์พิธีกรรมโดยมุ่งเน้นแนวคิดของการขัดเกลาทางสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ อันเป็นแนวปฏิบัติที่แต่ละบุคคลพึงปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม ไม่ล่วงละเมิดลบหลู่หากแต่เกื้อกูลช่วยเหลือกัน เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ที่เน้นความตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติต่อชีวิตและสังคม ต้องดูแลรักษาร่วมกัน หากจะทำสิ่งใดที่เป็นการล่วงละเมิดเปลี่ยนแปลงธรรมชาติต้องได้รับการยินยอมจากกลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ให้การยอมรับเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ในเรื่อง วิญญาณ ผี บุญบาปต่างๆ และนำเอาความเชื่อเหล่านี้มาจัดวางแบบต่างๆ ของชุมชน เพื่อการจัดระเบียบทางสังคม การควบคุมพฤติกรรมของบุคคล กลุ่ม การจัดระบบความสัมพันธ์ แนวปฏิบัติ คุณค่าที่ได้รับการยอมรับ เช่น การกตัญญู ความเคารพในอาวุโส เคารพในการปฏิบัติดี ความสามัคคีของกลุ่ม การยอมรับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในศักดิ์ศรีเสรีภาพที่เหมาะสมของบุคคล ทั้งนี้จากเนื้อหาของการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยพิธีกรรมการทรงเจ้านั้นเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน เพราะสอดคล้องกับโลกทัศน์ของชุมชนและระบบแนวคิด แนวปฏิบัติในวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งอยู่ภายใต้ความชอบธรรมทางกฎศีลธรรมและกฎหมาย การปกครอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการขัดเกลาทางสังคมของพิทยา สายหู (2524, หน้า 92-99) ซึ่งกล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นการเชื่อมบุคคลและสังคมเข้าด้วยกัน เป็นการผลิตซ้ำทางสังคมและวัฒนธรรมอันทำให้บุคคลเรียนรู้บทบาทหน้าที่และวิถีชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการควบคุมทางสังคมของบุคคลและกลุ่มโดยกำหนดจากบรรทัดฐานและค่านิยมต่างๆ ของกลุ่ม

จากการศึกษาถึงกลไกและเงื่อนไขที่มีผลต่อการใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องมือของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อนั้นพบว่า กระบวนการทางศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความเชื่อและวิถีปฏิบัติต่างๆ ของชุมชน มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ โดยพิธีกรรมการทรงเจ้า ซึ่งพิธีกรรมการทรงเจ้าได้นำเอาโลกทัศน์เหล่านี้เป็นหลักสำคัญของการขัดเกลาทางสังคม ทำให้เป็นลักษณะของการรวมเอาแนวคิดเกี่ยวกับผี พราหมณ์และพุทธศาสนาเข้าร่วมกัน โดยปรากฏในรูปของพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการทรงเจ้า อันเป็นการนำเอาระบบคุณค่าดั้งเดิมของชุมชนต่างๆ มาขัดเกลาแก่ชุมชน ขณะเดียวกันจากสภาพการณ์ทางสังคม ระบบการปกครองต่างๆ นั้นพิธีกรรมการทรงเจ้าได้นำเอาแนวคิดการยอมรับเกี่ยวกับระบบอำนาจและการจัดวางอำนาจต่างๆ ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ ชุมชนและสังคมภายนอก ซึ่งนำมาจัดโครงสร้างระเบียบแบบแผนต่างๆ ในลักษณะของขั้นตอนพิธีกรรมหรือแนวคิดของพิธีกรรม เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนตาย จะต้องนำบัตรประชาชนของผู้ตายอุทิศถวายให้พระทำพิธีเพื่อให้ผู้ตายมีหลักฐานในการแสดงความเป็นเจ้าของสิ่งที่ได้รับการอุทิศในโลกแห่งวิญญาณ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนของ บุญเทียน ทองประสาน (2531, หน้า 65-72) ซึ่งกล่าวว่า วัฒนธรรมของชุมชนมีการดำรงอยู่อย่างสอดคล้องและรับใช้ชุมชน มีการพัฒนาการตามสังคม จากผลของอำนาจการครอบงำของรัฐ ทำให้ชุมชนมีการปรับหรือสร้างใหม่ทางอุดมการณ์ในลักษณะต่างๆ เช่น การรับทั้งหมด การปรับบางส่วน การต่อต้านปฏิเสธ หรือการรับแต่รูปแบบไม่รับเนื้อหา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สำหรับกลไกเกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์ที่มีผลต่อการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ โดยผ่านพิธีกรรมนั้น พบว่า ระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของพิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญในการขัดเกลา เพราะระบบสัญลักษณ์มีลักษณะที่สอดคล้องกับภาวะการณ์ทางความเชื่อและมีผลต่อการปลูกฝังความเชื่อของบุคคลและกลุ่ม ในการประกอบพิธีกรรมระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องสร้างความรู้สึกศรัทธาและตอกย้ำความเชื่อให้เกิดแก่บุคคล อีกทั้งในระบบสัญลักษณ์นั้น มีความหมายที่แฝงเร้น แต่เป็นที่เข้าใจในกลุ่มความเชื่อเดียวกัน จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและความหมายต่อสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ โดยละท้อนระบบความสัมพันธ์ของกลุ่ม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เกิดการรวมตัวในกลุ่มความเชื่อเดียวกัน และเป็นสิ่งที่ได้รับการสืบทอดต่อเนื่องจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งระบบสัญลักษณ์ของพิธีกรรมต่าง ๆ ควรมีลักษณะสอดคล้องกับรากฐานความเชื่อเดิมของชุมชน และมีการปรับเปลี่ยนบ้าง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับภาวะการณ์ของสังคม ส่งผลให้เกิดการยอมรับในพิธีกรรมและมีผลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อของคนในชุมชน ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การทรงเจ้าของ วิรัช วิรัช-นิภาวรรณ (2533, หน้า 110-120) กล่าวว่า การทรงเจ้านั้น มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ภายใต้กระบวนการ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่สั่งสมถ่ายทอดต่อกันมา ทำให้เกิดการยอมรับในพิธีกรรมของการทรงเจ้า อันส่งผลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยผ่านพิธีกรรมการทรงเจ้า

สถานการณ์ หรือ บรรยากาศ โอกาสและเวลา ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกถึงพลังอำนาจหนึ่งที่ทำให้เกิดการยอมรับในการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ จากการศึกษาพบว่า ในการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อของชุมชน นอกจากการสอน การบอกเล่าโดยวิธีการต่าง ๆ และการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างแล้ว การจะได้รับการยอมรับเชื่อถือมากยิ่งขึ้น หากอยู่ในภาวะการณ์หรือบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเข้าร่วมพิธีกรรม อาจจะในลักษณะของการสังเกตการณ์ หรือการร่วมปฏิบัติ หรืออยู่ในสถานการณ์ที่ชักนำให้เกิดความคล้อยตาม เช่น ภาวะของความเดือดร้อนในด้านการเงิน การงาน สุขภาพ ความทุกข์ทางใจ ที่ต้องการแสวงหาที่พึ่งหรือหาทางออก เมื่อได้รับการบอกกล่าวหรือการช่วยเหลือจากพิธีกรรมการทรงเจ้า ซึ่งมีพิธีกรรมที่สอดคล้องกับรากฐานความเชื่อเดิมของบุคคลจะได้รับการยอมรับในความเชื่อ และเกิดการปฏิบัติตามความเชื่อในที่สุด หรือเมื่อได้รับการบอกเล่าแล้ว ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรื่องราวกับบุคคลที่เคยประสบภาวะการณ์ที่คล้ายคลึง และหาทางออกโดยการเข้าร่วมพิธีกรรมในความเชื่อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ดังกล่าว ก็เกิดภาวะการคล้อยตาม และทดลองปฏิบัติในพิธีกรรม และเมื่อภาวะการณ์ของความคับข้องลามารถคลี่คลายไปก็เริ่มเกิดความตระหนักในความเชื่อดังกล่าว และหากเกิดภาวะของการคับข้องและทดลองแสวงหาทางออกจากระบบความเชื่อดังกล่าว จะทำให้เกิดการยอมรับในความเชื่อ ซึ่งผ่านการทดลองและประเมินผลจากการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับของ Roger (อ้างใน อรุณ ยังอยู่ดี, 2531, หน้า 9) กล่าวถึง การยอมรับว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ การตื่นตัวรับข่าวสาร การแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม การประเมินผลข่าวสาร การทดลองปฏิบัติ และการยอมรับในที่สุด

สำหรับวิธีการในการถ่ายทอดพบว่า เป็นความพยายามในการสื่อสารเรื่องราวด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะอย่างมีเสถียรภาพและลงบสุข โดยการสื่อผ่านความเชื่อและพิธีกรรม อันเป็นกุศโลบายให้คนยอมรับและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดนั้น ดังนั้นการถ่ายทอดจะบรรลุผลได้ต้องสอดคล้องกับภาวะการณ์เงื่อนไขบัจจัยต่าง ๆ โดยรอบ ดังนั้นวิธีการถ่ายทอดจึงเป็นกลไกหนึ่งของการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อ ซึ่งลามารถกระทำได้วิธีการใช้ภาษาในการบอกเล่า การใช้ภาษาสัญลักษณ์ ระบบวรรณกรรมต่าง ๆ การสาธิตให้ดู การปฏิบัติจริง ทั้งนี้วิธีการถ่ายทอดนั้น เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งมีการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อนั้น มีความสัมพันธ์สอดคล้องซึ่งกันและกัน เช่น สถาบันครอบครัวในการปลูกฝังขัดเกลาจากวิถีชีวิตของครอบครัวโดยบทบาทของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ซึ่งพ่อแม่จะปฏิบัติเพื่อเป็นต้นแบบให้แก่ลูก อันเป็นการเรียนรู้ทางตรงและทางอ้อม โรงเรียนทำหน้าที่ในการขัดเกลาเมื่ออยู่ในวัยของการศึกษาเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับรากฐานความเชื่อของชุมชนและสังคมเช่น เรื่องความดี กรรม บุญหรือบาปต่างๆ วัดอันเป็นส่วนสำคัญในการขัดเกลาตามแนวปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่สอดประสานกับความเชื่อเหนือธรรมชาติ และพิธีกรรมการเจ้าทรงก็มีการจัดความสัมพันธ์ต่อระบบของศาสนาคือ ให้การเคารพว่า พุทธศาสนาและคำลอนทางพุทธศาสนาคือ หลักปฏิบัติสูงสุด ความเชื่อในเรื่องผลบุญ ผลกรรม อำนาจบารมีต่างๆ ในสาระของการขัดเกลาร่วมกันของแต่ละระบบนั้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่ของ Parson (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536, หน้า 46-52) ซึ่งกล่าวว่าสังคมประกอบด้วยระบบต่างๆ ที่ทำงานอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กันเพื่อรักษาสภาพของสังคมให้ดำเนินไปอย่างเป็นปกติ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ซึ่งมีผลต่อการขัดเกลาโดยเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดการยอมรับปฏิบัติตาม ด้านบทบาทและสถานภาพที่แตกต่างกัน และการปฏิบัติตามบทบาทจะมีผลต่อการสร้างความรู้สึกศรัทธา เชื่อถือและคล้อยตาม อันนำสู่การปฏิบัติตามความเชื่อในที่สุด ดังเช่น ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นเป็นผู้ที่ชุมชนให้การยอมรับเช่น เป็นผู้ยึดมั่นปฏิบัติตามศีลธรรม การเป็นคนดี เป็นผู้มีการศึกษาสูง มีหน้าที่การงานและอำนาจ หากบุคคลกลุ่มนี้เข้าร่วมในพิธีกรรมจะได้รับการกล่าวอ้างเป็นแบบอย่างให้เกิดความคล้อยตามในการปฏิบัติ หรือในส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าพิธีกรรมนั้น หากเป็นผู้ที่ได้รับการเชื่อถือจากชุมชนว่าเป็นคนที่ดี มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ มีการศึกษาหรือการงานที่ดี เมื่อเข้าสู่การเป็นร่างทรงจะมีบทบาทในการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อมากกว่า ทั้งนี้แม้กระทั่งชื่อนามของเจ้าทรงว่า เป็นใครมาจากไหน หากเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตำนานที่มีการกล่าวอ้างถึงจะเกิดการยอมรับและมีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อของบุคคลและกลุ่มได้รวดเร็วกว่า เจ้าที่ไม่เคยปรากฏชื่อมาก่อนจากปรากฏการณ์ดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Parson (อ้างในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข,2536, หน้า 46-52) ซึ่งกล่าวว่า การกระทำร่วมกันของบุคคลนั้นมีผลอย่างมาก และหากว่าผู้กระทำนั้นมีอิทธิพลที่ได้รับจากค่านิยม บรรทัดฐานจะทำให้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมไปสู่จุดมุ่งหมาย และการกระทำของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจต่อสถานภาพและบทบาท และสถานการณ์ของสังคมที่เป็นระบบของการติดต่อสัมพันธ์ การดำรงดุลยภาพของสังคม ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีผลต่อการบ่งชี้หรือเงื่อนไขในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

กลไกเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคมนั้น พบว่า ด้วยความต้องการที่หลากหลายของบุคคลและการแสวงหาแนวทางบรรลุความต้องการเหล่านั้น เป็นเหตุของความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมเพื่อสร้างเสถียรภาพและคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความตระหนักและรับผิดชอบถึงสิทธิ หน้าที่ และบทบาทสถานภาพ เช่นกันในการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยพิธีกรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการควบคุมทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม โดยมีการให้รางวัลเมื่อทำดีและลงโทษเมื่อกระทำผิด ในการขัดเกลาทางสังคมโดยพิธีกรรมการควบคุมแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยระบบกลไกด้านกฎหมาย กฎศีลธรรม จริยธรรม จารีต และขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ปรับประยุกต์รวมในพิธีกรรมการทรงเจ้า หรือแนวเนื้อหาของการขัดเกลา และขั้นตอนพิธีกรรมอันเป็นวิธีการในการถ่ายทอดขัดเกลาที่สอดคล้องกับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

วิถีชีวิต อุดมการณ์หรือองค์ความรู้ของชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับจากคนในชุมชน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนของ สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533, หน้า 12-13) ซึ่งกล่าวว่า องค์ความรู้ของคนเกิดจากการหลอมร่วมธรรมชาติรอบข้างกับคนเข้าด้วยกัน เพื่อนำสู่การปฏิบัติและการจัดความสัมพันธ์ที่สมดุลย์เพื่อการดำรงชีวิตที่เหมาะสมอันได้แก่ การผลิต การอยู่ร่วมกันและความเชื่อซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้จะได้รับการสั่งสมขัดเกลาแก่คนรุ่นต่อไปของชุมชนภายใต้เงื่อนไขทางสังคมที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ผลของการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท พบว่า ชุมชนมีการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อที่สอดคล้องกับรากฐานความเชื่อหรือโลกทัศน์ของชุมชน ซึ่งมีการขัดเกลาเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ อันเป็นลักษณะที่ผสมผสานระบบความเชื่อเรื่องผี พุทธ พราหมณ์ และเพื่อมุ่งปลูกฝังอุดมการณ์หลักการในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่าง ๆ รอบกายอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งจะนำสู่เสถียรภาพความมั่นคงของสังคม ทั้งนี้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อของชุมชนนั้น มีลักษณะสอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยมีบทบาทของกลุ่มตัวแทนสถาบันต่างๆ ในชุมชนทำหน้าที่ในการขัดเกลาในวิถีทางของชุมชน ด้วยกลไกและเงื่อนไขของกระบวนการทางศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ความพยายามในการสื่อสารด้วยวิธีการถ่ายทอดการใช้ระบบสัญลักษณ์ตอกย้ำความหมายที่ดำเนินอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์และโอกาสในการขัดเกลาซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมทางสังคมอย่างเหมาะสม ซึ่งจากผลของการศึกษาสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาและให้ความสำคัญคือ

/1. การที่จะดำเนินการให้การศึกษาหรือพัฒนาชุมชนนั้น ควรตระหนักว่า ชุมชนมีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ภายใต้กลไกและเงื่อนไขของชุมชน ดังนั้นในการจัดการพัฒนาหรือกิจกรรมใด ๆ ต่อชุมชนต้องทำความเข้าใจถึงรูปแบบและวิถีทางในการเรียนรู้ถ่ายทอดของชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับและการปฏิบัติที่แท้จริง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

2. การที่จะดำเนินการใด ๆ ต่อชุมชน ควรพิจารณาถึงคุณค่าความสำคัญของกระบบความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชน โดยพยายามทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมและความเชื่อนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ด้านต่าง ๆ ของชุมชน และพฤติกรรมของผู้คนในชุมชนมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจและร่วมใจระหว่างชุมชนและนักกิจกรรมชุมชน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับพิธีกรรมและระบบความเชื่อของชุมชน เพื่อที่ว่าจะได้นำเอาระบบความรู้ดั้งเดิมและคุณค่าต่าง ๆ ที่สั่งสมในชุมชน ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชนเพื่อนำมาบูรณาการกับความรู้สมัยใหม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางกำหนดทางด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชนต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved